

ZJEDNOCZENIE NIEMIEC UWARUNKOWANIA, PRZEBIEG, KONSEKWENCJE

W latach 1991-1994 ze środków finansowych KBN realizowany był w Instytucie Zachodnim szeroko zakrojony projekt badawczy, dotyczący wewnętrznych i zewnętrznych aspektów zjednoczenia Niemiec oraz wpływu tego procesu na rozwój stosunków międzynarodowych w Europie i świecie. Jego koordynatorami byli: Lech Janicki, Bogdan Koszel, Waclaw Wilczyński. W badaniach wzięło udział 15 specjalistów z różnych dziedzin, reprezentujących poznańskie i warszawskie środowisko naukowe. Efektem poszukiwań badaczy są złożone do druku maszynopisy o łącznej objętości ok. 45 ark. autorskich, które opublikowane zostaną w formie pracy zbiorowej w 1995 r.

Program badań został tak skonstruowany, aby w szerokim spektrum ukazać aspekty politologiczno-socjologiczne zjednoczenia, analizę i rezultaty procesu ekonomicznego zrastania się obu państw niemieckich oraz zagadnienia prawne i ustrojowe związane z powstaniem jednolitych Niemiec.

W części pierwszej znalazły się: tekst będący wprowadzeniem do tematyki „Historyczne przesłanki jedności i podziału Niemiec” – Jerzego Krasuskiego, następnie materiał Andrzeja Saksona dotyczący stanu świadomości zjednoczeniowej w obu państwach niemieckich oraz tekst Jadwigi Kiwerskiej na temat międzynarodowych uwarunkowań zjednoczenia Niemiec, a ściślej działań dyplomatycznych w Europie i świecie, przygotowujących grunt pod zjednoczenie. Rolę kościołów w NRD i kształtowanie się opozycji w latach osiemdziesiątych ukazał Stanisław Żerko, a Krzysztof Malinowski przeanalizował działalność partii politycznych w zjednoczonych Niemczech. Część pierwszą zamykają rozważania Bogdana Koszela koncentrujące się na poszukiwaniu przez Niemców swego miejsca w Europie i świecie i obejmujące problemy związane z nową rolą Niemiec w stosunkach międzynarodowych i ich postawą wobec wyzwań współczesnego świata.

Drugi blok problemów dotyczy kwestii ekonomicznych: Waclaw Wilczyński („Ustrojowe i systemowe zmiany w warunkach gospodarowania w nowych krajach związkowych i ich implikacje dla gospodarki RFN jako całości”) i Piotr Kalka („Proces restrukturyzacji i modernizacji gospodarki byłej NRD”) przedstawili trudności związane z sanacją gospodarczą nowych krajów federacji. Tomasz Budnikowski scharakteryzował przemiany na rynku pracy, które zaszły na obszarze całej RFN po zjednoczeniu, Ilona Romiszewska omówiła rolę instytucji finansowych w procesie ekonomicznego łączenia się obu niemieckich gospodarek. Analizy uwarunkowań zmian w handlu zagranicznym zjednoczonych Niemiec dokonał Zdzisław Puślecki. Blok dotyczący zagadnień ekonomicznych zamykają uwagi Hanki Dmochowskiej na temat międzynarodowej pozycji gospodarczej zjednoczonych Niemiec.

Trzeci blok problemowy porusza najważniejsze zagadnienia prawne związane z przejściem przez byłą NRD całego zachodnioniemieckiego systemu prawnego i skomplikowane zagadnienia traktatowe. Władysław Czapliński opracował tekst omawiający od strony prawnej najważniejsze ustalenia międzynarodowe w kwestii zjednoczenia. Lech Janicki zajął się problemami zjednoczenia z punktu widzenia konstytucji RFN, a Andrzej Graś omówił stosunek prawodawstwa Wspólnoty Europejskiej do zjednoczenia Niemiec. Lech Janicki i Władysław Czapliński wspólnie opracowali ponadto dwa kolejne zagadnienia: „Niemiecki system prawny po zjednoczeniu” oraz przedstawili prawną interpretację układów polsko-niemieckich z lat 1990-1991 („Traktaty polsko-niemieckie”).

Analiza opracowanych materiałów wykazała, że akt zjednoczenia Niemiec dokonał się w nadzwyczaj sprzyjających uwarunkowaniach międzynarodowych, a Niemcy od społeczności europejskiej otrzymały olbrzymi kredyt zaufania i możliwości sprawdzenia trwałości własnej demokracji. Proces zjednoczenia ekonomicznego potrwa znacznie dłużej, a olbrzymie koszty tego przedsięwzięcia do końca naszego stulecia będą miały bezpośredni wpływ na aktywność zewnętrzną Niemiec i skalę ich międzynarodowego zaangażowania. Zdaniem autorów i zarazem uczestników realizowanego zagadnienia badawczego Niemcy znajdują się na etapie definiowania własnych narodowych interesów i określenia swego miejsca w zmieniających się Europie i świecie.

BOGDAN KOSZEL

ROLA NOWYCH NIEMIEC NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ

Zmiany, jakie następują od 1989 r. w stosunkach międzynarodowych sprawiają, że wszystkie niemal państwa stają przed koniecznością zrewidowania i dostosowania swojej polityki zagranicznej do nowych warunków. Nie przypadkiem ostatnimi czasy w języku politycznym nabrało znaczenia wyrażenie „nowa rola”, którego używa się w przeróżnych kontekstach semantycznych. Mówi się więc o „nowej roli” zarówno intelektualistów, jak i partii politycznych, organizacji międzynarodowych i poszczególnych państw. W prasie codziennej, tygodnikach, w fachowych czasopismach politologicznych bez przerwy pojawiają się rozprawy, których autorzy podejmują niewdzięczną próbę zdefiniowania „nowej roli” Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji i Japonii. Świadczy to o narastającej potrzebie rozeznania w gwałtownie i radykalnie zmienionym świecie, odnalezienia w nim punktów orientacyjnych i własnego samookreślenia.